

फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्पाची सन २००६-२००७ या
वर्षाच्या नियमित अर्थसंकल्पासोबत अंमलबजावणी

महाराष्ट्र शासन
वित्त विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण -१००५/प्र.क्र. १७७/०६/कोषा-प्र-५

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक : ९ मार्च, २००६.

प्रस्तावना : शासनाचा प्रचलित परंपरागत अर्थसंकल्प हा एक महत्वाचा वित्तीय दस्तावेज असून सद्यःस्थितीत ठराविक वर्षात एखाद्या योजनेवर किती खर्च करण्याचे शासनाने ठरविले आहे व तसेच आधीच्या तीन वर्षांत योजनेवर किती खर्च झाला आहे, एवढीच माहिती त्यातून उपलब्ध होऊ शकते. लोकशाही पद्धतीत शासनाने अंमलात आणावयाच्या लोकोपयोगी योजनांची उद्दीष्टे, त्यासाठी निश्चित केलेला अंमलबजावणी कालावधी व त्यानुसार प्रत्येक वर्षी त्या योजनेवर शासनाने केलेला खर्च, या खर्चानंतर अपेक्षित परिणाम साध्य झाले का याचे मूल्यमापन, अंमलबजावणीतील अडचणी शोधणे, त्या दूर करणे व योजना अधिक लोकोपयोगी करून त्याचा जास्तीत जास्त फायदा लोकांपर्यंत पाहोचविणे, ज्यायोगे लोकांचे जीवनमान उंचावणे व एकंदरीतच समाज आणि मानवाचा विकास घडविणे अशा पद्धतीने शासकीय योजनांची अंमलबजावणी व नियंत्रण करणे लोकांसाठी हितावह आहे. याकरिता प्रतिसाद यंत्रणा विकसित करणे आवश्यक आहे, जेणेकरून राज्य शासनाच्या योजना लोकांपर्यंत कितपत पोहोचत आहेत, तसेच शासनाने अर्थसंकल्पित तरतूदीद्वारे निर्माण केलेल्या मत्ता व सेवांचा वापर कितपत करण्यात येत आहे, हे ज्ञात होऊ शकेल. यामुळे योजनेची उपयोगिता निर्धारित करून आवश्यक तेथे धोरणात्मक बदल करणे आणि योजनेच्या निर्धारित उद्दीष्टांच्या तुलनेत फलनिष्पत्ती साध्य करणे शक्य होईल.

शासन निर्णय :- प्रस्तावनेत उल्लेखिलेल्या बाबींच्या उद्देशपूर्तीसाठी शासनाने फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प ही नवीन संकल्पना सन २००६-२००७ च्या अर्थसंकल्पापासून अंमलात आणण्याचा निर्णय घेतला आहे. अशा प्रकारचा हा नवीन प्रयोग असल्याने पहिल्या टप्प्यात निवडक १२ विभागांच्या थेट मानव विकास निर्देशांकावर प्रभाव टाकणाऱ्या काही निवडक व अत्यंत महत्वाच्या योजनांचा फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प सन २००६-०७ च्या नियमित अर्थसंकल्पासोबत सादर करण्यात येईल. पहिल्या टप्प्यातील अनुभव विचारात घेऊन सन २००७-०८ च्या अर्थसंकल्पासोबत शासनाच्या सर्व महत्वाच्या योजनांचा फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प व शासनाच्या ज्या योजनांचा सन २००६-०७ मध्ये फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प सादर केला आहे त्यांचा कार्यक्रम फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प सन २००६-०७ सादर करण्यात येईल. पहिल्या टप्प्यातील प्रायोगिक अंमलबजावणीसाठी निवडलेले १२ विभाग पुढीलप्रमाणे आहेत.

१. शालेय शिक्षण विभाग	२. आदिवासी विकास विभाग
३. सामाजिक न्याय विभाग	४. महिला बालकल्याण विभाग
५. ग्रामविकास विभाग	६. सार्वजनिक आरोग्य विभाग
७. कृषि व पदुम विभाग	८. गृहनिर्माण विभाग
९. सार्वजनिक बांधकाम विभाग	१०. गृह विभाग
११. पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग	१२. रोजगार व स्वयंरोजगार विभाग

शासन अधिक लोकाभिमुख होणे व लोकापयोगी योजनांची यशस्विता मोजता येणे किंवा त्यांचे फायदे लोकांपर्यंत पोहोचतात किंवा कसे हे सुनियंत्रित राहणे यासाठी या संकल्पनेची ओळख शासनाच्या प्रत्येक घटकास होणे अनिवार्य आहे. ही संकल्पना नवीन असल्याने तिची अंमलबजावणी सुकर, सुलभ व प्रभावी करण्यासाठी शासन यंत्रणेतील प्रत्येक घटकास प्रबोधन व प्रशिक्षणाची आवश्यकता आहे. यास्तव या क्षेत्रातील तज्ञ संस्थेकडून मार्गदर्शन, प्रशिक्षण व प्रबोधन उपलब्ध करून देण्यात येईल. याकरिता फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प या संकल्पनेची ओळख व माहिती तयार करून देणे याचबरोबर योजनांचे फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प तयार करण्यासाठी आवश्यक ते सहाय्य करणे, अनुषंगीक सर्व माहितीचे विश्लेषण (Data Analysis) करणे व त्यायोगे अंमलबजावणी सुकर करणे यासाठी राज्यातील प्रमुख प्रशिक्षण संस्था "यशदा", केंद्र शासन अर्थसहाय्यित National Institute of Financial Management (NIFM), National Institute of Public Finance & Policy (NIPFP) व अशा प्रकारच्या अन्य संस्था शासनाला सहकार्य करणार आहेत. या कार्यक्रमांतर्गत सर्व मंत्रीमहोदयांसाठी प्रबोधन कार्यक्रम हाती घेण्यात येईल. तसेच प्रशासकीय विभागांचे अतिरिक्त मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव दर्जाच्या अधिकाऱ्यांसाठी व विभागप्रमुखांसाठी प्रबोधन व प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविण्यात येईल. तदनंतर क्षेत्रीय स्तरावरील काही निवडक अंमलबजावणी अधिकाऱ्यांनाही प्रशिक्षण दिले जाईल. आपल्या विभागातील प्रत्यक्ष अंमलबजावणी करणाऱ्या अधिकारी/ कर्मचाऱ्यांना कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करताना प्रशिक्षित करणे गरजेचे राहील. ही त्या त्या विभागाची जबाबदारी राहील. या प्रकारच्या प्रशिक्षणासाठी विभागांना योजनानिहाय क्षेत्रे निवडावी लागतील. प्रशिक्षणाची क्षेत्रे निश्चित झाल्यानंतर विभागांना त्या त्या क्षेत्रातील तज्ञांच्या मदतीने किंवा Hands Holding Resource Person यांच्या माध्यमातून प्रशिक्षणाचे, क्षमतासंवर्धनाचे व अंमलबजावणीचे काम करता येईल. यासाठी लागणाऱ्या निधीची तरतूद विभागांनी योजनेच्या खर्चासाठी करावयाच्या तरतुदीत अंतर्भूत करावी.

वित्त विभागाकडून आयोजित केल्या जाणाऱ्या प्रशिक्षणात पुढील मुद्द्यांवर भर दिला जाईल :

- (१) विभागांनी आपल्या महत्वाच्या योजनांचा शोध घेऊन या योजनांच्या माध्यमातून निर्माण केलेल्या मत्ता व सेवा यांचा कितपत वापर होतो याबाबत आढावा घेणे. याचबरोबर योजनांच्या अंमलबजावणीतील अडथळे व अडचणींचा आढावा घेऊन त्यावर तोडगा शोधणे.
- (२) विभागांनी अर्थसंकल्पीय वर्षात प्राप्त निधीतून योजनेची जास्तीत जास्त यशस्वीपणे अंमलबजावणी करण्यासाठी नियोजन करणे.
- (३) योजनेचे मोजमाप करण्यासाठी विभागांनी स्थिर चिन्हांकन (Bench Mark Standards) तयार करणे.
- (४) विभागांनी योजनांची समयबद्ध फलनिष्पत्ती निश्चित करणे.
- (५) विभागांनी योजना पूर्ण होण्यासाठी निश्चित केलेल्या एकूण कालावधीत, फलनिष्पत्ती साध्य करण्यासाठी प्रत्येक वर्षी (पहिल्या वर्षी, दुसऱ्या वर्षी इत्यादी) उपउद्दीष्टे निश्चित करणे.
- (६) प्रत्येक उपउद्दीष्टांतर्गत विभागाने पूर्ण करावयाच्या प्रक्रिया निश्चित करणे तसेच ही प्रत्येक प्रक्रिया पूर्ण करण्यासाठी लागणारा कालावधी विहीत करणे.
- (७) विभागाने निवडलेल्या योजनांसाठी अंमलबजावणी कार्यक्रम (Programme Implementation Plan [PIP]) तयार करणे.
- (८) विभागाने तर्कसंगत आराखडा (Logical Framework) तयार करणे.

- (९) विभागाने विविध प्रकारच्या कामांसाठी आवश्यक असणाऱ्या वेगवेगळ्या स्तरावरील क्षमताविषयक गरजा निश्चित करणे आणि क्षमता वृद्धीचा आराखडा तयार करणे.
- (१०) विभागाने अग्रणी कार्यक्रमांचा कृतीदर्शक अर्थसंकल्प तयार करण्यासाठी, या संपूर्ण प्रक्रीयेवर तांत्रिक, वित्तीय व प्रशासकीय नियंत्रण व निरीक्षणासाठी कार्यगटाचे सदस्य व कार्यगटाची कार्यक्षमता निश्चित करणे.
- (११) विभागांनी योजनांचा आर्थिक व मूल्यमापन विषयक आराखडा व रणनिती (Strategy)च्या अंमलबजावणीवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी व्यवस्थापन माहिती प्रणाली (MIS) विकसित करणे.
- (१२) विभागांनी सामंजस्य कराराचे प्रारूप तयार करणे.
- (१३) विभागांनी त्रयस्थ संस्थेकडून मूल्यमापन किंवा सामाजिक लेखापरीक्षण याबाबतचा आराखडा विकसित करणे.
- (१४) विभागांनी साध्य मोजण्यासाठी, गुणवत्ता वृद्धीसाठी, फलनिष्पत्तीसाठी कार्यकृतीदर्शक अर्थसंकल्पाच्या विवरणपत्राचे नमुने व अन्य साधने (Tool Kit) तयार करणे.
- (१५) विभागांच्या कार्यगटाने विहीत नमुन्यात तयार केलेल्या योजनेच्या प्रगती अहवालावर प्रशासकीय विभागाच्या स्तरावरील विहीत मापदंडानुसार व मानकानुसार प्रगतीवर लक्ष ठेवण्यासाठी विभागांची संनियंत्रण समिती व कार्यक्रम समिती गठीत करणे.
- (१६) विभागांनी या दोन्ही समित्यांची कार्यक्षमता व कार्यक्षेत्र निश्चित करणे. या अंतर्गत विभागांनी योजनेचे भौतिक, आर्थिक, सामाजिक परिणाम तपासण्यासाठी कार्यपद्धती निश्चित करणे.

या संकल्पनेच्या अंमलबजावणीची प्राथमिक कामे प्रशासकीय विभागाच्या स्तरावर तातडीने सुरू करणे आवश्यक आहे. यासाठी प्रथम टप्प्यातील उपरोक्त नमूद १२ विभागांनी त्यांच्या नियंत्रणाखालील काही महत्वाच्या योजनांच्या अनुषंगाने उपरोक्त नमूद अनुक्रमांक (१) ते (१६) या मुद्यांवर कार्यवाही त्वरित सुरू करावी. बारा विभागांच्या प्रभारी सचिव तसेच वरिष्ठ क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांबरोबर या अनुषंगाने वेगवेगळ्या स्तरावर सादरीकरण तसेच प्राथमिक स्वरूपाची चर्चा सचिव, लेखा व कोषागारे, वित्त विभाग यांनी केली असल्याने या दृष्टीने पुढील कार्यवाहीची दिशा ठरविणे आता सुकर ठरावे.

विभागांनी करावयाची कार्यवाही :

फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्पाचे टप्पे स्पष्ट करणारी दोन योजनांची उदाहरणे जोडपत्र-१ मध्ये या शासन निर्णयासोबत मार्गदर्शनार्थ जोडण्यात आली आहेत. तसेच एखाद्या योजनेच्या फलनिष्पत्तीचे प्रगतीशील टप्पे कसे निश्चित करावे किंवा साध्य करावे याचे उदाहरण जोडपत्र-२ येथे ठेवले आहे. सर्वसाधारणपणे त्यानुसार प्रत्येक योजनेचे विश्लेषण अपेक्षित आहे. फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प तयार करण्यासाठी विभागांनी पुढीलप्रमाणे कार्यवाही करणे आवश्यक आहे :-

- (१) सर्वप्रथम फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प तयार करण्यासाठी महत्वाच्या योजना निवडणे.
- (२) फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्पविषयक वित्त विभागाकडून आयोजित केल्या जाणाऱ्या वरिष्ठ स्तरावरील अधिकाऱ्यांच्या प्रशिक्षणासाठी विभागाचे प्रतिनिधी निवडणे, तसेच या प्रशिक्षणासाठी उपरोक्त नमूद

केल्यानुसार पूर्वतयारी करणे. विभागाने क्षेत्रिय स्तरावरील अधिकाऱ्यांना द्यावयाच्या प्रशिक्षणासाठी प्रशिक्षण ज्या क्षेत्रात आवश्यक आहेत ती क्षेत्रे निवडणे अथवा त्यांचा शोध घेणे. या क्षेत्रात प्रशिक्षण देण्यायोग्य प्राविण्य असलेले अधिकारी निश्चित करणे व त्यांच्या क्षेत्रात अंमलबजावणी करणाऱ्या अधिकारी कर्मचाऱ्यांची क्षमता वृद्धी कशाप्रकारे करावी याची योजना तयार करणे.

- (३) जेथे निवडक योजना राबविताना अन्य विभागांचाही संबंध येतो तेथे विभागांच्या (Convergence) समन्वयाची प्रक्रिया व पद्धती विकसित करणे.
- (४) फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्पाच्या अंमलबजावणीवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी नमुने विकसित करणे.
- (५) क्षेत्रिय स्तरावर काम करणाऱ्या अधिकारी व कर्मचाऱ्यांसाठी अंमलबजावणी संबंधी गरजा व कार्यपद्धती स्पष्ट करणारी संनियंत्रण व मुल्यांकनासंबंधित नियमावली विकसित करणे.
- (६) योजनांच्या अंमलबजावणीचे मोजमाप करण्यासाठी स्थिर चिन्हांकन (Bench Marking Standards of Performance) निश्चित करणे.
- (७) फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प अंमलबजावणी कृती आराखडा (Programme Implementation Plan) व तर्कसंगत आराखडा (Logical Framework) तयार करणे.

विभागाने हाती घेतलेल्या निवडक योजनांच्या यशस्वी अंमलबजावणीसाठी योग्य तऱ्हेने नियोजन करणे आवश्यक आहे. त्यामध्ये स्त्री पुरुष समानता, सामाजिक सहभाग, पर्यावरण संतुलन, वंचित घटकांनाही समान लाभ मिळेल अशी व्यवस्था करणे व विविध क्षेत्रांमध्ये समन्वय निर्माण करणारी कार्यपद्धती विकसित करण्याची बाब समाविष्ट असावी. कार्यक्रमाची व्याप्ती वाढवणे व दर्जा सुधारणे यासाठी सार्वजनिक व खाजगी सहभागातून जेथे शक्य आहे तेथे निधी उभारण्याची बाब समाविष्ट असावी.

(८) सामंजस्य करार :

फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प पद्धती यशस्वी करण्यासाठी संबंधित विभागांनी वित्त विभागाशी सामंजस्य करार करण्याची अभिनव पद्धती स्विकारण्यात येत आहे. यासाठी :

(अ) विभागातील ज्येष्ठ अधिकाऱ्यांसाठी आयोजित करण्यात येणाऱ्या प्रशिक्षणामध्ये सामंजस्य कराराची नमुना विकसित करण्यात यावा. त्यामध्ये निधीच्या संवितरणाचे वेळापत्रक, तदनुषंगाने निधीचे क्षेत्रिय घटकांपर्यंत विभागाकडून प्रत्यक्ष संवितरण होईल याची खात्री करणे, वित्तीय संनियंत्रण त्रैमासिक अहवाल विभागाने सादर करणे इत्यादी बाबींचा समावेश करण्यात यावा.

(ब) सामंजस्य कराराच्या आधारे विभागाच्या योजनांच्या कार्यक्रम अंमलबजावणीचा दर्जा व स्थिर चिन्हांकन (Bench Marking Standards of Performance) निश्चित करण्यात येईल. त्याचप्रमाणे विभागाच्या उत्तरदायित्वाची खात्री करण्यासाठी व परस्पर संनियंत्रण करण्यासाठी सामंजस्य कराराचा उपयोग करण्यात येईल.

- (९) विभागाने अर्थसंकल्पिय तरतूदीद्वारे निर्माण केलेल्या मत्ता व सेवांचा जास्तीत जास्त वापर जनतेसाठी पोहोचविण्याच्या भुमीकेतून,

(अ) विभाग व क्षेत्रीय स्तरावरील शेवटच्या अंमलबजावणी घटकापर्यंत फलनिष्पत्तीच्या दृष्टीने प्रशासकीय व तांत्रिक यंत्रणेची रचना व जुळवणी करावी.

(ब) फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प पद्धतीमध्ये संबंधित विभागांनी अंमलबजावणीच्या कार्यक्षमतेचे मुल्यांकन करणे सुलभ ठरावे यासाठी योजनांच्या कार्यक्रम अंमलबजावणीच्या दर्जाचे स्थिरचिन्हांकन करावे.

(१०) निधी संवितरणाचा आराखडा व वित्तीय नियंत्रण अहवाल विकसित करण्यासाठी

(१) योजनेच्या यशस्वी अंमलबजावणीसाठी निधी संवितरणाचा आराखडा अपेक्षित फलनिष्पत्तीच्या आधारे आखून त्याप्रमाणे निधीचे प्रत्यक्ष वितरण होईल हे पहाणे आवश्यक आहे. वित्तीय वर्षासाठी निधी संवितरण आराखडा व वित्तीय संनियंत्रण अहवाल यांचे वेळापत्रक कसे असावे याचे उदाहरण पुढीलप्रमाणे -

उदाहरण				
अ. क्र.	तिमाही	निधी संवितरण	वित्तीय संनियंत्रण अहवाल सादर करण्याचा कालावधी	त्रयस्थ पक्षाकडून मुल्यांकन किंवा सामाजिक लेखा परीक्षा अहवाल कालावधी
१	पहिली तिमाही (एप्रिल ते जून)	माहे एप्रिल पहिला आठवडा	माहे जुलै अखेर	माहे ऑक्टोबर अखेर
२	दुसरी तिमाही (जुलै ते सप्टेंबर)	माहे जुलै पहिला आठवडा	माहे ऑक्टोबर अखेर	
३	तिसरी तिमाही (ऑक्टोबर ते डिसेंबर)	माहे ऑक्टोबर पहिला आठवडा	माहे जानेवारी अखेर	माहे एप्रिल अखेर
४	चौथी तिमाही (जानेवारी ते मार्च)	माहे जानेवारी पहिला आठवडा	माहे एप्रिल अखेर	

(२) निधी संवितरण आराखड्याप्रमाणे शेवटच्या घटकापर्यंत निधी संवितरणाची जबाबदारी संबंधित विभागाची राहिल.

(११) फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्पाच्या कार्यक्रमात विहित नमुने तयार करण्यात येतील. ह्या प्रमाणित नमुन्यात माहिती संकलित करून सदर योजनांचे संनियंत्रण प्रशासकीय विभागाने करणे आवश्यक राहिल.

(१२) फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्पाचा आराखडा विविध विभागांकडून तयार करण्यात येईल. तथापि, तो विधान मंडळाला नियमित अर्थसंकल्पाप्रमाणेच सादर केला जाईल.

फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्पाची अंमलबजावणी सुनिश्चित व सुनियंत्रित करण्यासाठी पुढील प्रमाणे समित्या व कार्यगट याद्वारे गठीत करण्यात येत आहेत.

(अ) राज्यस्तरीय सुकाण समिती : या समितीची रचना पुढील प्रमाणे असेल.

मा. मुख्यमंत्री	अध्यक्ष
मा. उप मुख्यमंत्री	उपाध्यक्ष
मा. मंत्री (वित्त)	सदस्य
संबंधित विभागाचे मंत्री	सदस्य
संबंधित विभागाचे सचिव	सदस्य
प्रधान सचिव (वित्त)	सदस्य
सचिव (ले. व को.)	सदस्य सचिव

सदर समिती दर तिमाहीमध्ये किमान एकदा बैठक घेईल. प्रस्तुत समितीस फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्पासाठी विभागाने निवडलेल्या महत्वाच्या योजनांच्या मूल्यांकनातील ठळक बाबी व अंमलबजावणीतील अडथळे यासंबंधी प्रत्येक विभागाकडून अहवाल सादर केला जाईल. सदर समिती निदर्शनास आलेले अडथळे दूर करण्यासाठी धोरणात्मक निर्णयासह योग्य तो निर्णय घेईल. तसेच जेथे एकापेक्षा अनेक विभागांचा संबंध येतो अशा योजनांच्या बाबतीत संबंधित विभागांमध्ये समन्वय घडवून आणेल व फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्पाचे सर्वसाधारण धोरण ठरविले तसेच इतर अनुषंगिक बाबी हाताळेल.

(ब) मिशन सुकाण समिती : या समितीची प्रत्येक विभागासाठी रचना पुढील प्रमाणे असेल.

संबंधित विभागाचे मंत्री	अध्यक्ष
मा. मंत्री (वित्त)	सहअध्यक्ष
मा. राज्यमंत्री (वित्त)	सदस्य
संबंधित विभागाचे राज्यमंत्री	सदस्य
प्रधान सचिव/ सचिव (ले. व को.)	सदस्य
संबंधित विभागाचे सचिव	सदस्य सचिव

सदर समिती दर दोन महिन्यातून किमान एकदा बैठक घेईल. प्रस्तुत समितीस फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्पासाठी विभागाने निवडलेल्या महत्वाच्या योजनांच्या संनियंत्रण व मूल्यमापनाच्या नमुन्यामधील माहितीच्या आधारे फलनिष्पत्तीचा आढावा घेईल तसेच निधी संवितरणाच्या अंमलबजावणीतील अडथळे दूर करेल. तसेच फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प यशस्वी करण्यासाठी सुकाणूचे काम करील व योजनेच्या कार्यान्वयनासाठी मानके निश्चित केल्याची खात्री करेल. सदर कार्यक्रमास आवश्यक साधनसामग्री विहीत वेळेत व विहीत प्रमाणात उपलब्ध होत आहे तसेच अंमलबजावणीस विलंब होत नाही याबाबत खात्री करेल तसेच इतर अनुषंगिक बाबी हाताळेल.

(क) सक्षम कार्यक्रम समिती : या समितीची रचना पुढील प्रमाणे असेल.

संबंधित विभागाचे प्रधान सचिव/ सचिव	अध्यक्ष
सचिव (व्यय)	सदस्य
सचिव (ले. व को.)	सदस्य
संबंधित विभागाचे उप सचिव /	सदस्य सचिव
विभागाने नामनिर्देशित केलेले अधिकारी	

सदर समिती दरमहा किमान एकदा बैठक घेईल. प्रस्तुत समिती महत्वाच्या कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीस व निश्चित उद्दीष्ट गाठण्यास जबाबदार असेल. योजनेत येणाऱ्या अडचणी तसेच अन्य प्रशासकीय अडचणी दूर करण्याचा प्रयत्न सदर समिती करेल. तसेच ही समिती योजनेच्या अंमलबजावणीवर काटेकोरपणे नियंत्रण ठेवेल. संबंधित विभागांचे प्रधान सचिव/सचिव हे या कार्यक्रमासाठी आवश्यक असलेल्या प्रशिक्षण व अन्य पूर्ततांबाबत विविध स्तरावर अंमलबजावणी होत आहे किंवा कसे यावर लक्ष ठेवतील. तसेच सदर समिती व्यवस्थापन माहिती प्रणाली (MIS) विकसित करून तिचा वापर महत्वाच्या संनियंत्रणासाठी होण्याची खात्री करील. याचबरोबर क्षेत्रिय स्तरावरील कार्यक्रम व्यवस्थापन गटाच्या अहवालाचा आढावा घेऊन या गटातील अधिकार्यांना अंमलबजावणीविषयक उचित सुधारणा सुचविणे किंवा मार्गदर्शन करण्याचे काम करील. अंमलबजावणी यंत्रणेच्या क्षमता वृद्धीचे कार्यक्रम योग्य स्तरावर योग्य प्रमाणात घेतले जाण्याची दक्षता देखिल सदर समिती घेईल. यासाठी जेथे आवश्यक असेल तेथे hands holding विशेषज्ञ अथवा त्या त्या क्षेत्रातील तज्ञाची उपलब्धता सुनिश्चित करण्याची जबाबदारी समितीची असेल. अंमलबजावणीच्या मूल्यमापनाचा आराखडा तयार करणे तसेच त्रयस्थ पद्धतकडून प्रत्यक्षात क्षेत्रिय स्तरावर मूल्यमापनाचा आराखडा तयार करण्याचे कामही समिती करेल. याचबरोबर जनप्रतिसादाची पद्धती विकसीत करून त्याचा उचित वापर करण्याचे तंत्रही हीच समिती निश्चित करेल. आर्थिक अडचणींबाबत उचित उपाययोजना करण्याची जबाबदारीही या समितीवर राहिल तसेच इतर अनुषंगिक बाबी हाताळेल. तसेच "विभागांनी करावयाची कार्यवाही" या शिर्षाखालील परिच्छेद ७ मध्ये उल्लेखिलेल्या बाबीचे काटेकोरपणे पालन होत आहे याची दक्षता समिती घेईल.

(ड) क्षेत्रिय स्तरावर प्रादेशिक प्रमुखांच्या नेतृत्वाखाली कार्यक्रम व्यवस्थापन गट योजनानिहाय कार्यगट संबंधित प्रशासकीय विभागाने गठीत करावयाचे आहेत. या गटात तांत्रिक, वित्तीय व प्रशासकीय कामकाज करणाऱ्या अधिकार्यांचा समावेश असावा. क्षेत्रिय स्तरावर प्रादेशिक प्रमुखांच्या नेतृत्वाखाली कार्यक्रम व्यवस्थापन गट स्थापन करण्यात येईल. विहित वेळेत योजनेचे परिणाम संपादित करण्यास सदर गट जबाबदार असेल. क्षेत्रिय स्तरावर कार्यक्रम अधिकारी नामनिर्देशित करण्यात येईल. हा अधिकारी विहित कार्यक्रमानुसार कार्यक्रम अंमलबजावणी व आढावा याची प्रक्रीया सुनिश्चित करेल. यासाठी विशेषज्ञ व तांत्रिक गटांकडून लागणारी मदत प्रचलित पद्धतीद्वारे उपलब्ध करून घेता येईल. सदर गट व्यवस्थापन माहिती प्रणालीचा (MIS) वापर करतील व माहितीचे योग्य संकलन प्रत्यक्ष अंमलबजावणीच्या ठिकाणी जाऊन करतील. क्षेत्रिय स्तरावरील यंत्रणा कार्यक्रमाची अंमलबजावणी विशेषज्ञांच्या सल्ल्याने करतील. हे तज्ञ कामाचे संनियंत्रण व मूल्यमापन करण्यात क्षेत्रिय यंत्रणांना मार्गदर्शन व मदत करतील. तसेच कार्यक्रम अंमलबजावणीचा दर्जा सुधारण्यासाठी देखिल मदत करतील. फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्पाच्या साध्यपुर्तीसाठी जनसामान्यांच्या गरजा लक्षात घेऊन कागदावरील योजना प्रत्यक्षात रूपांतरित होण्यासाठी प्रत्यक्ष अंमलबजावणी व संनियंत्रणावर सदर कार्यगट लक्ष केंद्रीत करील. अहवालांवर अवलंबून न राहता प्रत्यक्ष क्षेत्रिय भेटीद्वारे आढावा घेण्याचा प्रयत्न कार्यगटाचे सदस्य करतील. केवळ उद्दीष्ट गाठणे अशी भूमिका न ठेवता योजनेची फलीते साध्य करण्यावर कार्यगटाच्या सदस्यांचा भर असेल. फलनिष्पत्ती साध्यासाठी कार्यगट सदस्यांचे वैयक्तिक लक्ष योजनांची यशस्विता निश्चित करतील तसेच इतर अनुषंगिक बाबी हाताळील.

फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प ही संकल्पना सन २००६-०७ मध्ये जरी प्रायोगिक तत्वावर काही ठराविक विभागांच्या काही निवडक महत्वाच्या योजनांबाबतच अंमलात येणार असली तरी त्यानंतर ही संकल्पना शासनाच्या सर्वच महत्वाच्या योजनांना लागू होणार आहे. या संकल्पनेच्या अंमलबजावणीवर सर्वसाधारण संनियंत्रण ठेवण्यासाठी व विविध विभागांचे फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्प संकलित करून विधानमंडळापुढे सादर करण्यासंबंधीच्या कामासाठी तसेच पुरस्कृत्यांची भूमिका राबविण्यासाठी अनुषंगिक कामे करण्यासाठी वित्त विभागात एक स्वतंत्र कक्ष स्थापन करण्यात येत आहे. सदर कक्षासाठी एक उपसचिव, अवर सचिव, कक्ष अधिकारी, उच्चश्रेणी लघुलेखक, सहाय्यक,

लिपिक-टंकलेखक व शिपाई अशा सात पदांच्या निर्मितीस शासन याद्वारे मान्यता देत आहे. या पदनिर्मितीसाठी सन २००५-२००६ मध्ये येणारा अपेक्षित खर्च नियमित तरतूद होईपर्यंत प्रथम आकस्मिकता निधीतून भागविण्यात येईल.

फलनिष्पत्ती अर्थसंकल्पाची मालकी (Ownership) संबंधित विभागांचीच असेल. वित्त विभागाची भूमिका पुरस्कर्त्याची (Facilitator) राहिल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

Kavita Gupta

(कविता गुप्ता)

सचिव (लेखा व कोषागारे)

प्रति,

राज्यपालांचे सचिव,

मुख्य मंत्र्यांचे व उप मुख्यमंत्र्यांचे सचिव,

सर्व मंत्री आणि राज्यमंत्री यांचे स्वीय सचिव ,

सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग,

प्रशासकीय विभागांच्या नियंत्रणाखालील सर्व कार्यालय प्रमुख,

महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई,

महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, नागपूर,

प्रधान महालेखापाल (लेखा परीक्षा)-१, महाराष्ट्र, मुंबई,

महालेखापाल (लेखा परीक्षा)-२, महाराष्ट्र, नागपूर,

महालेखापाल (वाणिज्यिक लेखापरीक्षा), महाराष्ट्र, मुंबई,

* सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ, सचिवालय, मुंबई,

* प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मुळ शाखा), मुंबई,

* प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपील शाखा), मुंबई,

* प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई,

* सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,

* प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,

संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई,

मुख्य लेखापरीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, कोकण भवन, नवी मुंबई,

उप संचालक, लेखा व कोषागारे, पुणे, नाशिक, नागपूर, अमरावती, औरंगाबाद, कोकण भवन, नवी मुंबई.

अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई/वांद्रे,

निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई,

सर्व कोषागार अधिकारी,

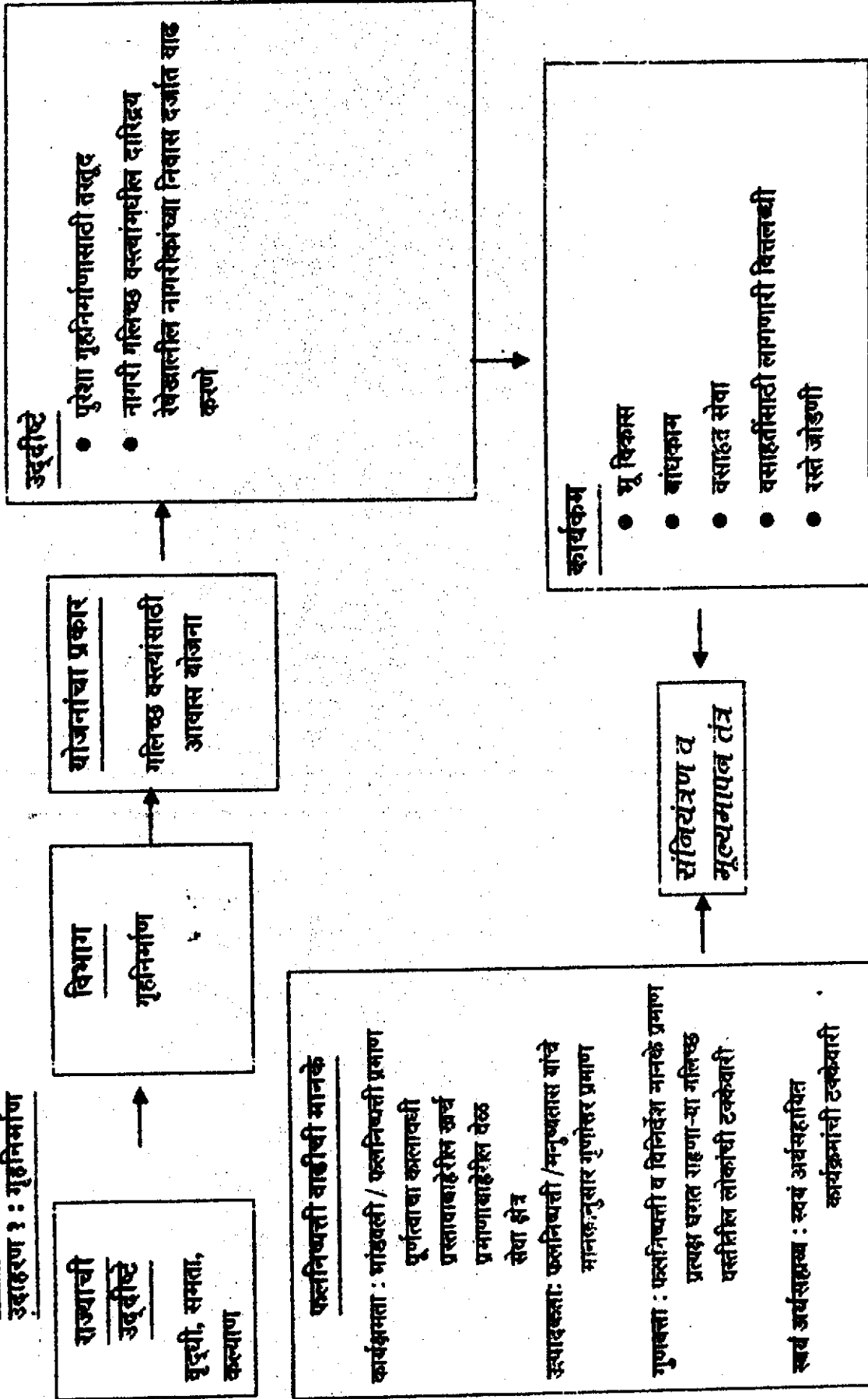
वित्त विभागातील सर्व कार्यासने,

निवड नस्ती, वित्त विभाग-कोषागारे-५.

* पत्राव्दारे.

उदाहरण १ : गृहनिर्माण

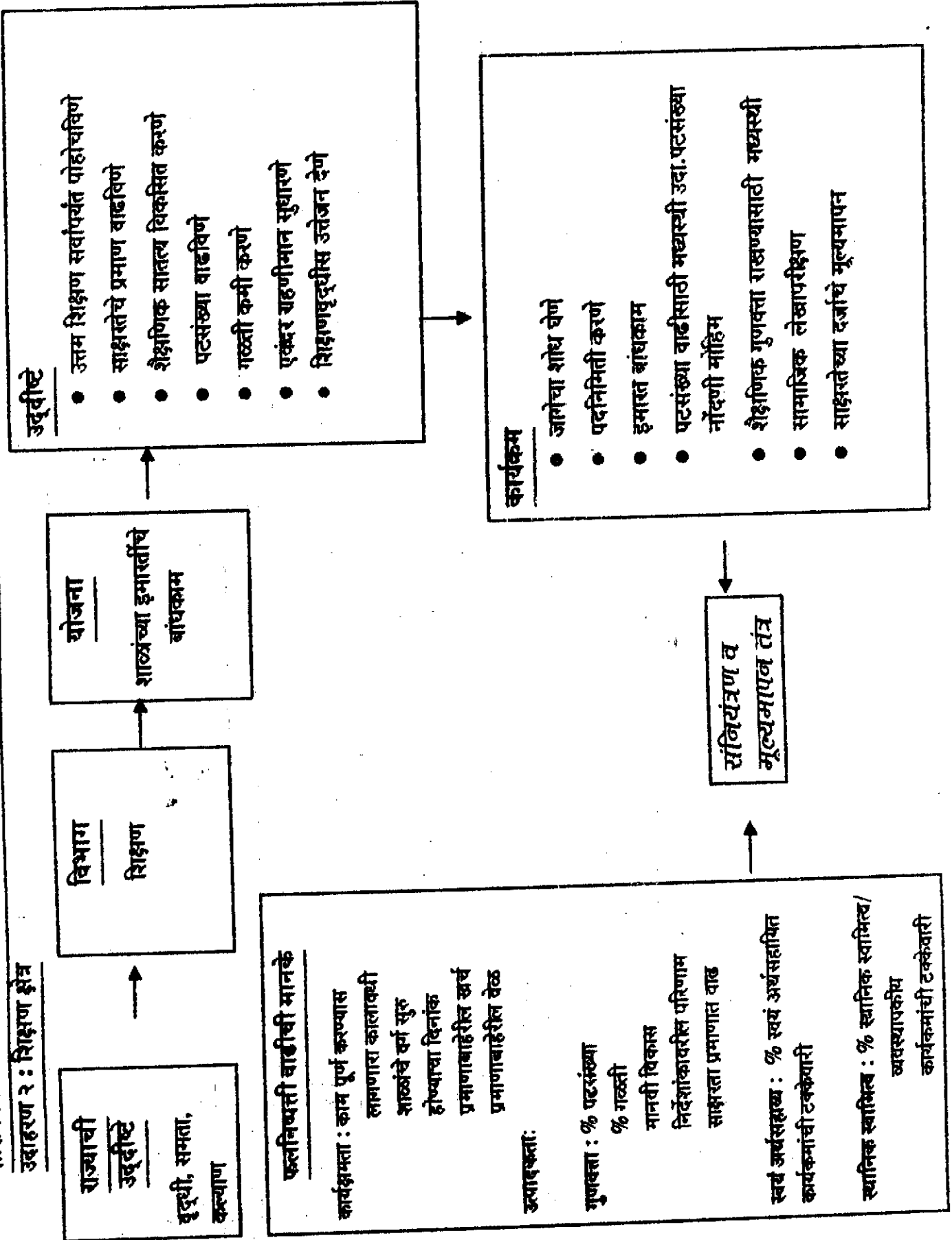

फलनिष्पत्ती वाढीची मानके

- कार्यक्रमता : भांडवली / फलनिष्पत्ती प्रमाण
पूर्णत्वाचा कालावधी
प्रस्तावाबाहेरील खर्च
प्रमाणाबाहेरील वेळ
सेवा क्षेत्र
रूपादकता: फलनिष्पत्ती / मनुष्यतास बांधे
मानकानुसार गुणोत्तर प्रमाण
- गुणवत्ता : फलनिष्पत्ती व विनिर्देश मानके प्रमाण
प्रत्यक्ष घगत राहणा-या गलिच्छ
पत्तीतील लोकांची टक्केवारी
- स्वयं अर्थसहाय्य : स्वयं अर्थसहायित
कार्यक्रमांची टक्केवारी
- स्थानिक स्वामित्व : स्वामित्व (owned) /
व्यपस्थायित्व (leased)
कार्यक्रमांची टक्केवारी

शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण १००५/प्र.क्र.१७७/०६ /कोषा प्रशा-५, दिनांक १ मार्च २००६ सोबतचे जोडपत्र -१

उदाहरण २ : शिक्षण क्षेत्र

शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण -१००५/प्र.क्र. १७७/०६/कोषा-प्र-५, दिनांक ९ मार्च, २००६ चे जोडपत्र २.

GOALS : e.g. : RCH :

Indicator	10 th Plan Goals (2002-07)	RCH II Goals (2005-10)	National Population Policy 2000 (by 2010)	MDG (2000 to 2015)
Infant Mortality Rate	< 45/1000	< 30/1000	< 30/1000	
Under 5 Mortality Rate				Reduce by 2/3 from 1990 levels
Maternal Mortality Ratio	200/100,000	< 100/100,000	< 100/100,000	Reduce by ¾ by 2015
Total Fertility Ratio	2.3	2.1	2.1	